

A kincstári erdőkre vonatkozó üzemtervek, üzemnyilvántartási könyvek és üzemátvizsgálási munkálatok alakjának egyszerűsítéséről.

Irta: Muzsnay Géza.

(Folytatás.)

B) Üzemnyilvántartás.

Az üzemnyilvántartás (az utasítás szerint: erdőgazdasági nyilvántartás) mint eddig, úgy a jövőben is 9 táblázatból fog állani, ezek közül azonban a fő-, előhasználatok, felújítások nyilvántartása évfolyamok szerint és a mellékhasználatok nyilvántartása úgy vannak berendezve, hogy nélkülözhetővé teszik az eddigi üzemátvizsgálási kimutatásokat. Vegyük sorra ezeket is.

1. *A nyilvántartási jegyzőkönyv* (új IX. minta) azonos a régi XV. mintával.

2. *A területek nyilvántartása* (új X. minta) csak annyiban különbözik a régi XVI. mintától, hogy benne úgy a területszaporodás, mint a területapadás egy lapon mutatható ki s hogy az erdőterületnek erdősült és tisztás területek szerinti részletezése mellőzhetik.

3. *Főhasználatok nyilvántartása erdőrésztetek szerint* (új XI. minta). A régi XVII. mintának az átszámított területekre, a ki nem használható fatömegre és termelési apadéokra vonatkozó rovatai itt hiányzanak. Viszont van benne egy új rovat a „vágás egész területe“ címmel, amely rovat a nem tarvágás mellett kezelt erdőkre való tekintetből vétetett fel. Ezenkívül a fatömeg kimutatására szolgáló rovatok is célszerűbben vannak benne csoportosítva, mint a régi mintában voltak.

Az utasítás itt intézkedik arra nézve is, hogy kétes esetekben mely évet tekintsük a kihasználás évének s hogy fokozatos felújító vágásmódnál s illetve a fanemre nézve vegyes faállományok fanemenkénti kihasználása esetén a hozamba beszámítandó területet ne a — legalább a ma szokásos becslési eljárás mellett — bizonytalan alapot nyújtó fatömeg, hanem a kihasznált és az állva maradt fák által elfoglalt területrészek egymáshoz való aránya szerint állapítsuk meg.

4. *Főhasználatok nyilvántartása évfolyamok szerint* (egyszersmind a főhasználatok eredményének részletes kimutatása az üzem-

átvizsgálás alkalmával). Ez a XII. sz. új minta, amint a zárjelbe foglalt címéből is kitűnik, helyettesíteni van hivatva a főhasználatokra vonatkozó eddigi üzemátvizsgálási kimutatást is és hogy ennek a célnak is megfelelően, a régi XVIII. számú mintától teljesen eltérő beosztással bír. Az előírás számára nyitott rovatokba a főhasználatra előírt összes erdőrészeslet bejegyeztetnek területükkel és fatömegükkel együtt, míg a foganatosításra vonatkozó adatok számára a félfordulószak 10 évének megfelelőleg 10 külön rovat áll rendelkezésre. Ezekben a rovatokban a kihasznált fatömegeket helyszűke miatt nem részletezzük hanem és választékok szerint, ez a részletezés azonban a 10 év leteltével megtalálható lesz az utolsó főrovatban, amely az erdőrészesletek szerinti nyilvántartás alapján töltendő ki.

Ugy ebben, valamint a hasonló berendezésű új XIV., XV., XVII. sz. mintákban esetleg minden vágássorozat végén néhány sor üresen hagyható azért, hogy oda az elő nem írt, de foganatosított használatok, illetve felújítások időközben bevezethetők legyenek s ne kelljen ezeket külön tárgyalni és összesítés alakjában összevonni az előírtakkal.

Az évente foganatosított főhasználatoknak az előírással való összehasonlíthatása és az egyes években kihasználható hozamba beszámítandó területeknek megállapítása céljából a területekről vágássorozatonként és üzemosztályonként évente mérleg készítendő akként, hogy a vágássorozat s illetve az üzemosztály végén a foganatosításra vonatkozó adatok összegezése után beírjuk az illető évnek megfelelő rovatba az üzemterv szerint „évente kihasználható“ területet, alája a „mult évi megtakarítást“ (több használatot), ez alá az ennek figyelembe vételével az illető évben kihasználható területet, ez alá megint azt a területet, amely az illető évben „tényleg kihasználtatott“ s végül legalól: „tehát { több jelzéssel a kevesebb“ több használatot illetve a megtakarítást.

Az évfolyamok szerinti nyilvántartásnak ez az eddig inkább csak a kisebb erdőbirtokoknál alkalmazott új alakja, ha tisztán csak az erdőfelügyeleti szempontokat tartanók szem előtt, pótolhatná egyúttal az erdőrészesletek szerinti nyilvántartást is; a kezelési érdekei azonban megkívánják ennek a részletesebb adatokat tartalmazó nyilvántartásnak a vezetését is, mert máskülönben a

kihasznált fatömegeket választékok szerint s a tőárban befolyt pénzüsszegeket az üzemnyilvántartástól elkülönítve, másutt kellene nyilvántartani.

5. *Előhasználatok nyilvántartása erdőrészeletek szerint* (új XIII. minta). Eltekintve a kihasznált fatömegek kimutatására szolgáló rovatoknak a főhasználatok erdőrészeletenkénti nyilvántartásához hasonló, célszerűbb csoportosításától, megegyezik a régi XIX. táblázattal.

6. *Az új XIV. sz. minta: Előhasználatok nyilvántartása évfolyamok szerint* (egyszersmind az előhasználatok eredményeinek részletes kimutatása az üzem átvizsgálás alkalmával) lényegében az új XII. sz. mintához hasonló beosztással bír s ugyanazok állanak erre nézve egyebekben is, amit a XII. sz. mintára vonatkozólag fentebb mondtunk, azzal a különbséggel, hogy mérleg csak az üzemosztály végén készítettik.

*

Hogy az üzemnyilvántartási könyvbe az akár fő-, akár előhasználat útján kihasznált összes fatömegek tényleg bevezetessenek, az utasítás bizonyos kapcsolatot létesít a termelt fáról vezetendő anyagszámadások és az üzemnyilvántartási könyv között azáltal, hogy egy olyan u. n. *nyilvántartási segédnaplónak* az erdőgondnokság által leendő pontos vezetését rendeli el, amelyben az anyagnaplóban az értékesítés sorrendje szerint tárgyalt fatömegek erdőrészeletenként csoportosíttatnak abból a célból, hogy onnan azután az üzemnyilvántartási könyvbe vezetessenek át. Minthogy az erdőgondnok az anyagnaplóban s illetve az ennek mellékletét képező, a bárcázás útján értékesített fáról vezetendő „elárusítási lajstrom”-ban, az erdőből kihasznált fát az utolsó köbméterig, anyagi felelősség mellett kimutatni köteles, a két naplónak egymással való gondos összehasonlítása révén, amit teljesíteni az erdőrendezőség feladata lesz, könnyen meg lehet győződni arról, vajjon az üzemnyilvántartási könyvből a kihasznált fatömeg egy-része nem maradt-e ki.

Ilyen segédnaplót vezetnek már több mint 10 év óta a zsarnóczi m. kir. erdőhivatal kerületéhez tartozó összes erdőgondnokságok s annak célszerű volta ott már bebizonyult.

7. *Az új XV. minta: Mellékhasználatok nyilvántartása* (egyszersmind a mellékhasználatok részletes kimutatása az üzemátvizsgálás alkalmával). Alakja teljesen eltérő a régi XXI. mintáétól s lényegében megegyezik a fő- és előhasználatok évfolyamok szerinti nyilvántartásaival. A módosítás itt főképpen azért vált szükségessé, hogy a mellékhasználatokról eddig készíteni szokott üzemátvizsgálási kimutatást a jövőben teljesen mellőzni lehessen.

Az elő nem irt mellékhasználatokat az előirtaktól könnyebben való megkülönböztethetés kedvéért célszerű ebbe a nyilvántartásba piros tintával jegyezni be.

8. *Az új XVI. minta: Felújítások nyilvántartása erdőrészek szerint.* A régi XXII. mintától lényegében azáltal különbözik, hogy a foganatosított felújítások (erdősítések) területének kimutatására szolgáló eddigi egy rovat benne több rovatra osztatott fel.

Hogy ugyanis a felújításokról a mérleget az ennek a nyilvántartásnak alapján összeállítandó évfolyamok szerinti nyilvántartásban az egyes évek, valamint a félfordulószak végén helyesen állapíthassuk meg s nevezetesen számot tudjunk adni, még pedig könnyen áttekinthető alakban arról, hogy tulajdonképpen mennyivel erdősitettünk többet avagy kevesebbet, mint amennyi kötelességünk volt, már itt meg kell különböztetnünk egymástól:

a) Az olyan területeket, amelyek az üzemtervben mesterséges felújításra (erdősítésre) voltak előírva s tényleg így is ujítottak fel, illetve erdősítették be.

b) A tényleg természetes úton felujult olyan területeket, amelyek az üzemterv értelmében is természetes úton voltak felujítandók.

c) A tényleg természetes úton felujult olyan területeket, illetve területrészeket, amelyek az üzemtervben mesterséges felújításra (erdősítésre) voltak előírva.

d) Azokat az „*időközben szükségessé vált*“ erdősítéseket, amelyek az üzemtervben a szó szoros értelmében „előírva“ nem voltak ugyan, de az üzemterv *értelmében* mégis teljesítendőek voltak. A részletes felújítási tervben t. i. az évente erősítendő területek meghatározásánál rendszerint ezt a kifejezést szoktuk használni: „*az időközben felmerülő pótlásokon és ismétléseken kívül* évente erősítendő k. hold“; következésképp az időközben felmerülő pótlások és egyéb erdősitések foganatosítása is kötelező a szám-

szerint előírt erdősítések mellett. Ilyen „időközben felmerült“ erdősítéseknek tekintendők nézetem szerint: a fiatalosokban vagy vágásterületeken az előírason felül esetleg szükségesnek talált több mesterséges erdősítés, beleértve ebbe a természetes felujtás elmaradása folytán szükségessé vált mesterséges felujtást is; az olyan fiatalosok kiegészítése, amelyekben a pótlás az üzemrendezés (üzemátvizsgálás) alkalmával nem találtatott szükségesnek és ebből az okból vagy talán tévedésből nem iratott elő, időközben azonban szükségesnek mutatkozott; ide számítom továbbá — bár tulajdonképpen nem „pótlás“ — az időközben üzemtervtől eltérőleg kihasznált s ennek következtében igen természetesen felujtandóvá is vált vágásterületek felujtását is. Hogy rendszeres gazdálkodásnál mindezek az erdősítések éppugy foganatosítandók, mint a szó szoros értelmében „előírt“ erdősítések, az kétséget nem szenved.

e) Az üzemterv szerint a jelen félfordulószakban „*még nem esedékes*“ azokat az erdősítéseket, amelyeket teljesíteni nem lett volna kötelességünk, amelyeknek teljesítése tehát az előírással szemben valóban többletnek tekintendő. Ezek közé csak azok az erdősítések számitandók, amelyek az üzemterv szerint a következő félfordulószakban, illetőleg valamelyik későbbi fordulószakban lettek volna foganatosítandók, így pl. a kivételesen előfordulható olyan fiatalosok pótlása, amelyek az üzemterv értelmében csak a következő félfordulószakban lettek volna pótlandók; az olyan tisztások beerdősítése, amelyek szintén csak a következő félfordulószakban avagy csak a körülöttük lévő faállományok kihasználása alkalmával, valamelyik későbbi fordulószakban lettek volna beerdősítendők; a beerdősíteni egyáltalában nem tervezett, eddig egyéb művelési ághoz tartozott területek beerdősítése.

f) Végül az „*ismétléseket*“, értvén ezek alatt a *jelen féldordulószakban teljesített, de nem sikerült* erdősítések, illetve felujtások megismétlését.

Ezeket a megkülönböztetéseket meg kell tennünk, ha az évfolyamok szerinti nyilvántartásban a felujtások (erdősítések) mérlegét helyesen akarjuk összeállítani; mert pl. az előírt mesterséges erdősítésekkel (a) szemben *lerovásnak nem vehetjük* a mérlegben sem az időközben szükségessé vált erdősítéseket (d), sem az *ismétléseket* (f), sőt a nem esedékes, de foganatosított erdősítéseket sem

(e) s viszont lerovásnak tekinthetjük a mesterséges felujításra előírt, de tényleg természetes uton felujult területeket (c), amelyeket éppen ezért legalább a félfordulószak folyamán meg kell különböztetnünk a természetes uton való felujításra előírt s tényleg így is felujult területektől (b). És tovább menve, nem célszerű összefoglalnunk az időközben szükségessé vált erdősítéseket (d) a nem esedékesekkel (e), mert míg azoknak a foganatosítása kötelező volt, ezek az előíráson felül teljesített több erdősítésnek tekintendők s mutatandók ki a félfordulószak végén; és nem foglalhatjuk össze végül ezek egyikét sem az ismétlésekkel, mert ha ezt tennők, nem tudnók kimutatni a tényleg foganatosított összes mesterséges erdősítéseket, amelyeknek területét az a), d) és e) alatti erdősítések területeinek az összege adja.

Első pillanatra talán egy kissé körülményesnek látszik ez a részletezés, de a fogalmaknak ez a megkülönböztetése szakemberre nézve, egy kis gondolkodás után nem járhat különös nehézséggel.

Eddig az erdősítéseknek ez a részletezése nem történt ilyen határozott alakban s mivel a felujítások nyilvántartásában az erdősített területek kimutatására csak egyetlen rovat szolgált, a megkülönböztetést minden esetben csak külön feljegyzéssel tehattük szembetűnővé. Es hogy a zavarokat lehetőleg elkerüljük, a félfordulószak végén a felujításoknak erdőrészletek szerinti nyilvántartásában minden erdőrészletnél mérleget készítettünk s a szükséghez képest helyesbítettük az előírást úgy itt, mint a felujításokról készült készült üzemátvizsgálási kimutatásban. Akinek alkalmá volt a régi rendszernek megfelelőleg valamely nagyobb erdőbirtokról a nyilvántartást lezárni és az üzemátvizsgálási kimutatásokat összeállítani, különösen pedig akinek alkalmá volt több ilyen nyilvántartási kimutatást részletesen megvizsgálni, bizonyára tudni fogja, hogy még a legnagyobb figyelem mellett is alig volt elkerülhető, hogy néhány hiba be ne csuszszék azokba s hogy sok esetben amellet, hogy nagyon körülményes volt, rendkívül nehéz is volt pontosan megállapítani, mennyivel több avagy kevesebb erdősítés történt tulajdonképpen az előírtnál a letelt félfordulószak alatt.

Ezekon a bajokon segíteni volna hivatva a felujítások erdő-részletek szerinti nyilvántartásának új módosított alakja, amelynél

csak a területek bevezetése alkalmával kell tisztába jönnünk az erdősítés (felujítás) természetével s ekkép azzal is, hogy az egyes területek mely rovatba tartoznak és ha itt nem követünk el hibát, — amit tényleg könnyen elkerülhetünk, ha a fenti *a—f.* pontok alatt foglaltakat szem előtt tartjuk, — a további eljárás s nevezetesen az üzemátvizsgálási kimutatást is helyettesítő évfolyamok szerinti nyilvántartásnak s ebben a 10 évről szóló mérlegnek az összeállítása nagyon egyszerű, ugyyszólván gépies munka.

Uj alakjában ez a nyilvántartás a foganatosított erdősítések területének kitüntetésére a következő öt rovatból bir:

α) A „természetes uton felujult“ cz. rovatba a *félfordulószak folyamán* csak a fenti *c.*, pont alatt jelzett (mesterséges erdősítésre előirt, de tényleg természetes uton felujult) területek jegyeztetnek be azért, hogy az ennek a nyilvántartásnak a nyomán összeállítandó évfolyamok szerinti nyilvántartásban az egyes évek végén a mesterséges erdősítések mérlege helyes legyen, míg a félfordulószak utolsó évére — az utasítás szerint — a fenti *b)* pont alatt jelzett (természetes felujításra előirt és tényleg természetes uton felujult) területek is bevezetendők abból a célból, hogy az évfolyamok szerinti nyilvántartásnak a 10 évi adatok összegezésére szolgáló utolsó rovatcsoportjában ezek is szerepeljenek. Ha azonban azt akarjuk, hogy évfolyamok szerinti nyilvántartásban a félfordulószak egyes éveinek megfelelő rovatok kitöltésénél az eljárás mindvégig egyöntetű maradjon, nézetem szerint az utóbb említett területeknek a kitüntetésére ott a 10 évnek megfelelő 10 rovat után egy külön rovatot nyithatunk, pl. „a természetes felujításra előirt területekből a félfordulószak folyamán tényleg természetes uton felujult“ czimvel, az erdőrészetek szerinti nyilvántartásban pedig ezeket a területeket a 10 év folyamán bevezetett adatok lezárása után külön mutathatjuk ki, amely esetben — amint eddig is szokásban volt — a lezárás előtt ebben a nyilvántartásban csak a mesterséges erdősítések és a mesterséges erdősítésre előirt területekből természetes uton felujult területek fognak szerepelni.

β) A „mesterséges uton erdősített“ czimú második rovatban amelynek czímét czélszerű volna „a mesterséges erdősítésre előirt területekből“ szavakkal kiegészíteni, csak a fenti *a)* pont alatt jelzett területeknek van helye.

γ) „Előíráson felül időközben szükségessé vált több mesterséges erdősítés a természetes rovására“ és

δ) „A gazdasági terv szerint a jelen félfordulószakban még nem esedékes vagy időközben felmerült mesterséges erdősítés“.

Ennek a két rovatnak a czime nem fedi a fenti d) és e) pontok alatt körülírt fogalmakat, amennyiben az utasítás az *időközben szükségessé vált* erdősítések közé csak azokat az erdősítéseket sorozza, „amelyek a gazdasági tervben természetes felujulásra voltak előírva, de miután a természetes felujulás idejében be nem következett, mesterségesen ujítottak fel“, a fenti d) pont alatt jelzett többi erdősítéseket pedig összefoglalja a következő rovatban tárgyalt „nem esedékes“ erdősítésekkel. Ez a csoportosítás nem tökéletes annyiban, hogy ekkép nem tűnik ki eléggé világosan az üzemátvizsgálás alkalmával, hogy mennyivel erdősítettünk a lefolyt 10 év alatt többet avagy kevesebbet, mint amennyi az üzemterv *értelmében* tulajképpen kötelességünk lett volna.

ε) Az „ismétlés“ cz. utolsó rovatba igen természetesen a fenti f) pont alatt jelzett ismétlések jegyeztetnek be.

9. Az új XVII. minta: „*Felujítások nyilvántartása évfolyamok szerint*“ (egyszersmind a felujítások eredményeinek részletes kimutatása az üzemátvizsgálás alkalmával). Ugyanolyan rendszer szerint van tervezve, mint a fő- és előhasználatok évfolyamok szerinti nyilvántartásai.

A félfordulószak 10 évének megfelelő főrovatokban itt a foganatosított felujítások (erdősítések) területe igen természetesen épp úgy öt külön rovatban van részletezve, miként az erdőrészek szerinti nyilvántartásban, a hol a részletezés elsősorban éppen arra való tekintettel történik, hogy a területi adatoknak ide leendő átvezetésénél a különböző jellegű erdősítések már természetüknek megfelelőleg legyenek csoportosítva. Utalva egyebekben magára az utasításra, itt még csak az évi mérlegekről kívánok megemlékezni.

Az évente foganatosított erdősítéseknek az előírással való összehasonlítása és az egyes években foganatosítandó erdősítéseknek megállapítása céljából elegendő csupán az egész üzemosztályról készíteni mérleget oly módon, hogy a „gazdasági terv szerinti előírás“ főrovatba írjuk az alábbi szöveget s utána az egyes éveknek megfelelő rovatokba a területi adatokat:

Mérleg.

Évente erdősitendő mesterséges uton	
Múlt évi {	hátralék
	több erdősités
Erdősitendő	
Tényleg erdőszittetett	
*) Tehát {	kevesebb
	több

A kihasználásnál mutatkozó hátraléknak

(többletnek) mesterségesen felujítandó része

A tulajdonképpeni { hátralék
több erdősités

Megjegyzendő, hogy a következő évre mindig a *)-gal jelölt sorban mutatkozó eredmény viendő át hátralék illetve több erdősités gyanánt.

*

Hogy a szükséges üzemtervi és a nyilvántartási adatok az erdő bejárásánál úgy az erdőgondnoknak, mint az erdőrendezőnek és az ellenőrzéssel megbízott többi tisztviselőnek bármikor rendelkezésre álljanak, az utasítás a jövőre minden erdőgondnokságról egy u. n. *nyilvántartási zsebkönyv* összeállítását és vezetését rendeli el, amely — az utasítás szavai szerint — kiválóan alkalmas lesz arra is, *„hogy a kezelő erdőgondnok és az ellenőrködésre hivatott tisztviselők a gazdasági tervet s az ebben foglalt részletes intézkedéseket a gazdaságnak rendkívül nagy előnyére alaposan megismerjék s a természetben talált állapottal s általában a helyi viszonyokkal összehasonlíthassák, azokra nézve észrevételeiket megtehessek s a gazdasági tervben esetleg előforduló hibákat felfedezzék s azok kiigazítása iránt javaslatot tehessenek és mindezeknek a révén a kezelés és az erdőrendezés között olyannyira kívánatos szorosabb kapcsolat és összhang létrehozassék, illetve megerősíttessék“.*

Ennek a zsebkönyvnek, amely a zsarnóczai erdőhivatal kerületében már mintegy 15 év óta van használatban s használatban van újabban a kolozsvári és besztercebányai erdőigazgatóságok kerületeiben is, bővebb ismertetését — utalva az utasításra — mellőzhetőnek vélem. De kiemelni kívánom azt, hogy célszerű ezt a könyvet olyan alakban és nagyságban készíttetni, hogy a zsebben jól elérjen s tartalmát úgy osztani be, hogy egy egész erdőgondnokságot illetőleg az összes adatok egy könyvecskében legyenek meg. Kíváncs ez azért, mert csak ebben az esetben viheti mindig magával az illető tisztviselő anélkül, hogy terhére volna.

Megfelelő nagyság pl. 18·5 cm hosszúság és 12 cm. szélesség (bekötve). És hogy minél több erdőrészlet adatai elférjenek egy könyvecskében, szükség esetén két erdőrészlet számára nyitható egy közös lap és ezenkívül, hely megtakarítás kedvéért a könyv megvonalozása s bizonyos közös de mégsem minden erdőrészletnél szükséges adatoknak az összes lapokra való nyomtatása mellőzhető.

Az adatok bejegyzése az egyes lapokra pl. a következő alakban történhetik.

11·5 cm

A ü. o. IV. vs, 24 tag 47 erdőrészlet. 44·6 k. h. II. th. I. — V. (V.) fszak.
Ék. 15—25°, 430—570 m T. 0·6, B. 0·4, számos jegf. 120 év s. = 0·8.

I. Félfordulószak.

Főhaszn.: 44·6 hold (fokozatosan)

h.-ként: $t. = \dots m^3$, $b. = \dots m^3$,

$jt. = \dots m^3$.

1900. vetőv. 22·3 kh.

1905. tav. 22·3 "

össz. 44·6 kh.

Felúj.: 22·3 k. h. term. u. 22·3 k. h.

t. jf. ült.

1901. 10 h. jegf. ült. stb.

(Ide jegyeztetnek be a helyszínén a használatok és felujítások miként történt fogamosítására, a jövőben szükséges teendőkre vonatkozó és a szükségesnek látszó egyéb észrevételek.)

18 cm

